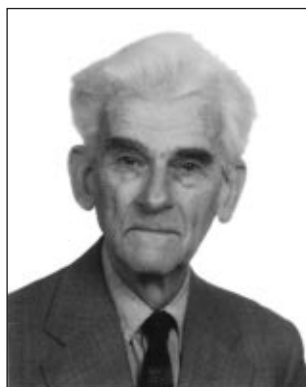

Megemlékezés

Megrendülten fogadtuk az értesítést Ujfalussy József haláláról. Már hosszabb ideje tudtuk jól, hogy gyöngélkedik, és egészsége nincs rendben, mégis mindannyiunkat váratlanul ért a hír január 22-én, hogy ő is eltávozott az élők sorából. Tudtuk azt, hogy ő is hozzánk hasonló ember, tehát halandó, de ez valahogyan nem jelentette számunkra azt is, hogy életünknek lesz egy szakasza, amelyben ő már nem lesz. Ezt a furcsa érzést

UJFALUSSY JÓZSEF
(1920 – 2010)

föltehetőleg kortalanságot sugalló megjelenése, kedves, szerény és művelt modora hozta létre lelkünkben. Arról a furcsa érzésről beszélék, amely az embert akkor fogja el, amikor valaki olyannal találkozik, aki nem a mi világunkból való, amikor úgy érezzük, hogy ki léptünk az időből, és valami olyan időtlen jelenségnek vagyunk tanúi, amely a mi életünknel korábban, a régmúlt aranykorban volt csak lehetséges, onnan maradt vissza; és a mi életünk után valamikor nagy sokára beköszöntő távoli, boldog jövőben lesz majd ismét lehetséges.

Ujfalussy József ezt az időn kívül és az idő fölött álló, korunkban nem szokásos természetét Debrecenből hozta magával, ahol 1920. február 13-án született. Személyére sokban rányomta bélyegét Debrecen a maga sajátos történelmi múltjával, amely megkövetelte a

város lakosaitól a történelem változó viharaihoz való ésszerű alkalmazkodást, eközben mégis a szigorú erkölcsi rend betartását, a műveltség szeretetét és a nehéz, ellentmondásos körülmények közt is a szabad cselekvés és a hasznos tevékenység legjobb útjainak megtalálását. Nem véletlenül adott ez a város történelmünk során annyi kiváló embert hazánknak, és nem véletlenül kapta meg ez a város a magyarországi egyetemek alapí-

tásának korában az egyik nagy és meghatározó egyetemet, ahol Ujfalussy József is tanult.

Ujfalussy József ennek a városnak a légkörében nőtt föl. Itt sajátította el azt a páratlanul kedves modort, amely képessé tette arra, hogy mindenkire szeretettel forduljon, és érdeklődéssel, sőt, értő fülekkel hallgassa meg a nála sokkal fiatalabbakat, sokszor kezdőket is, még a saját kutatási területétől távol eső témákban is. Az igazságnak megfelelően nem mondhatjuk azt, hogy „saját érdeklődési területétől távol eső témákban”, mivel érdeklődése messze túlnyúlott kutatási területének, sőt, tanulmányainak határain is. A Debrecenben megszerzett, szokatlanul nagy ismeretanyaga fölölelte az irodalmat, a történelmet, valamint a zeneművészetet túl kiterjedt más művészetekre is. E páratlan műveltség hátterében ott található a debreceni polgári háttér

a maga inspiráló légkörével és értékrendjével éppúgy, mint az a klasszika-filológiai képzettség, amelyet a Debreceni Egyetemen szerzett meg, és amely régebben oly gyakran jelentette a különböző területeken kiemelkedő tudósok szakmai ismereteinek alapját, alkotta azok szerves részét.

Amikor szomorú szívvel búcsúztatjuk Ujfalussy Józsefet, az embert, akkor erre a mindenki által ismert kedves és művelt emberre emlékezünk, és fájjaljuk a sors akaratából mindannyiunkat sújtó veszteséget. Halálakor azonban nemcsak fájdalmat érzünk – élete példájából erőt is meríthetünk.

Életét ugyanis folyamatos munkában töltötte, melynek során kutatóként jelentősen hozzájárult szakmája fejlődéséhez; tanárként a következő tudós generációk neveléséhez, illetve ismeretterjesztő munkássága révén a közműveltség színvonalának emeléséhez; és végül a tudományos közélet szereplőjeként jelentős teljesítményt tudhat maga mögött a tudomány szervezés területén is.

Zenetudományi ismereteit összefoglalta zeneesztétikai munkájában, amelyben jól hasznosította említett széleskörű műveltségét és ókortudományi képzettségét is. A könyv megírása során szüksége volt konkrét zenetudományi ismeretekre, de egyszersmind arra a képességre is, amellyel az egyes tényeket általános törvények alá tudta rendelni. Szüksége volt a tudós absztrakciós készségére, amellyel az egyes tényektől el tudott jutni az általános törvények megfogalmazásához, amelyek aztán segítettek mindenkinek másnak rendet teremteni az ismeretek kusza halmozásában, és értelmezni az egyes adatokat. Ebből a munkájából generációk tanultak a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetemen, amelynek nemcsak professzora, hanem hosszú időn keresztül rektora is volt.

Ujfalussy Józsefet éppen ez, az ismeretek magasabb szintre való emelésének készsége emelte ki pályatársai közül, ez tette alkalmasá arra, hogy ne csak a Zeneművészeti Egyetem, hanem egy másik, bölcsész ismereteket is oktató intézmény, a Károli Gáspár Református Egyetem rektora is lehessen.

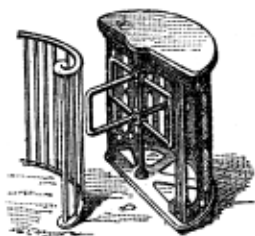
Ez a készsége predesztinálta arra, hogy a tudományos közéletben is fontos posztokat töltsön be. Ezek közül kettőt szeretnék kiemelni: a Magyar Akkreditációs Bizottságot, illetőleg a Magyar Tudományos Akadémiát, ahol a magyar tudomány és a tudományos utánpótlás nevelésének ügyét szolgálta.

A Magyar Akkreditációs Bizottságban a magyar felsőoktatás javára hasznosította széleskörű ismereteit, segítette a magyar felsőoktatást abban, hogy megőrizze az oktatás színvonalát ott, ahol jó volt, és megtegye a szükséges lépéseket ott, ahol a színvonal nem ütötte meg az elvárható mértéket.

Lényegében hasonló feladatokat látott el a Tudományos Akadémián is, amelynek 1973-ban lett a tagja. Eleinte a Nyelv és Irodalomtudományok Osztályának tagjaként, azon belül az osztály felügyelete alá tartozó Zenetudományi Bizottságban képviselte a zenetudomány és a zenetudományi felsőoktatás és kutatás ügyét, majd hosszabb időn keresztül a Doktori Bizottság elnökeként töltött be a tudományos életben kulcspozíciót. Utóbb a Magyar Tudományos Akadémia alelnökeként hosszú éveken keresztül az összes humán és társadalomtudomány legfőbb képviselőjévé vált. Ebben a minőségében is szívesen vett részt még szakmájától távolabb álló, szűkebb szakmai konferenciákon is, és még arra is volt ereje, hogy figyelemmel kísérje olyan, tőle tartalmilag ugyancsak távolabb álló vállalkozások sorsát, mint a Magyarországi Középkori Latin Nyelv Szótár

ra, és érdeklődött az ezt készítő Ókortudományi Kutatócsoport munkája iránt is.

Ez utóbbi munka a Magyar Tudományos Akadémia nemzetközi vállalkozásainak egyike. Márpedig Ujfalussy József, éppen európai műveltsége birtokában, jól tudta, hogy tudományos teljesítményeink csakis nemzetközi téren és nemzetközi összehasonlításban értékelhetők. Ő maga is fontosnak tartotta saját eredményeinek külföldi ismertetését, a nemzetközi tudományos életben való részvételét. Eredményeinek külföldi elismerését mutatja, hogy a párizsi székhelyű Európai Tudományos, Művészeti és Irodalmi Akadémia tagjává választották, illetve az, hogy a Kossuth- és Széchenyi-díjon, valamint az Akadémiai díjon és számos más elismerésen túl megkapta a minden esetben igazi teljesítményt elismerő Herder-díjat is.

Ujfalussy Józsefnek hosszú élet adatott. Hosszú életének munkája bő termést hozott, a születésekor kapott talentumokkal jól sáfarkodott. Bízunk abban, hogy ha odaátról érdeklődve figyeli, hogy mi, itt hagyott pályatársai milyen módon követjük jó példáját, elégedetten tekint le ránk. Lelkesítsenek bennünket munkás életének eredményei, segítsük pályatársainkat és tanítványainkat úgy, ahogyan ő tette.

Ha szellemi és erkölcsi örökségére tekintünk, és azt életünk hátralevő részében mindig szem előtt tartjuk, akkor szívünkben a gyász szomorúsága elszántsággá és erővé válik, és rá gondolva büszkeség tölt el bennünket, hogy kortársai lehettünk.

Maróth Miklós
az MTA rendes tagja

AZ AGY SZERETI AZ EGYENLŐSÉGET

A társadalomtudományoknak régi, tapasztalatokra alapozott hipotézise szerint az ember alapvető tulajdonsága, hogy ellenzi a jövedelmek egyenlőtlen elosztását.

Pszichológiai tesztekkel többször kimutatták már, hogy a kísérleti alanyok pozitívan viszonyulnak az olyan akciókhoz, amelyek csökkentik az egyenlőtlen elosztást. Amerikai és ír kutatóknak most sikerült funkcionális mágneses rezonancia képalkotó eljárás (fMRI) segítségével az emberi agyban kimutatniuk a szociális érzékenységet.

A vizsgálatban húsz pár vett részt (mindannyian férfiak), kiindulásként mindenki kapott 30 dollárt. Ezután kalapból húzott golyókkal sorsoltak, a pár egyik tagja gazdag lett – kapott további 50 dollárt –, a másik szegény, nem kapott semmit.

A kísérletek során különböző összegeket kellett átadniuk egymásnak, miközben agyuk különböző területeit: a döntéshozatalhoz szükséges információk és az anyagi jutalmazások értékelésében szerepet játszó részeket pásztázták. Mind a gazdag, mind a szegény csoport tagjai pozitívan értékelték, ha önmaguk kaptak pénzt. A szegények azonban negatívan ítélték meg a gazdagok további gyarapodását, ugyanakkor a gazdagok pozitívan viszonyultak a szegények pénzhez jutásához.

A kutatók szerint eredményük az első közvetlen neurobiológiai bizonyítéka annak,

Kitekintés

hogy az emberi agy idegenkedik a vagyoni egyenlőtlenégektől, ami magyarázhatja az egyenlőség eszméjének kitüntetett szerepét az emberi társadalmakban.

Tricomi, Elizabeth et al.: Neural Evidence for Inequality-Averse Social Preferences. *Nature*. 25 February 2010. 463, 1089–1091. doi:10.1038/nature08785

TOLMÁCSGÉP CSECSEMŐSÍRÁSHOZ

Japán és kínai kutatók kifejlesztettek egy eljárást, ami a csecsemősírás elemzésével képes azonosítani, hogy mi a baja a kisdednek: éhes, álmos, tisztába kell tenni vagy fáj valamije.

Hangmintázat-felismerő szoftver elemzi a sírás frekvencia- és hangerőspektrumát, majd a jellegzetességek alapján azonosítja. A mintázat-adatbázis létrehozásában az jelentette a fő nehézséget, hogy a síró gyerekektől nem kaphattak szóbeli megerősítést a sírás-minták azonosításához. Erre a célra tapasztalt szülők segítségét vették igénybe.

A módszert, amit esetleg jövőbeli automata babafigyelők is használhatnak, eredményesen tesztelték fájdalommal járó genetikai betegségben szenvedő csecsemők sírásának azonosításában.

Wang, Xinping et al.: Statistical Method for Classifying Cries of Baby Based on Pattern Recognition of Power Spectrum. *International Journal of Biometrics*. 2010. 2, 113–123. doi: 10.1504/IJBM.2010.031791